

Ontwikkelingsgericht werken en het jonge kind

Het curriculum voor ontwikkelingsstimulering in de voor- en vroegschoolse educatie kan op verschillende manieren worden ingevuld. Twee belangrijke manieren hiervoor zijn programmagericht en ontwikkelingsgericht onderwijs.

De methode Ben ik in Beeld van Stichting de Meeuw is ontwikkeld vanuit een ontwikkelingsgerichte visie. Deze visie is gebaseerd op de ontwikkelingstheorie van Vygotsky. In deze visie is het eigen initiatief van kinderen erg belangrijk. Een activiteitenaanbod dat betekenisvol is, kinderen aanspreekt en nieuwsgierig maakt leidt tot een hoge mate van betrokkenheid en is daarom ontwikkelingsbevorderend. Als de inhoud van de activiteiten aansluit bij de reeds aanwezige kennis en inzichten van de kinderen, wordt de kennis samenhangend en kunnen nieuwe inzichten direct worden toegepast. Vygotsky gaat er van uit dat de leerling leert in aansluiting op wat hij al weet, maar het moet wel nieuw of uitdagend zijn om daadwerkelijk van leren te kunnen spreken. In dit verband gebruikte hij het begrip 'zone van de naastgelegen ontwikkeling'. De ontwikkelingsmogelijkheden van een kind hangen samen met de interactie tussen het kind en zijn sociale omgeving. Een sociale omgeving fungeert als een zone van naaste ontwikkeling als een kind in en door het participeren in deze omgeving een volgende stap in zijn ontwikkeling kan zetten.

Pedagogisch medewerkers kunnen voor kinderen een zone van naaste ontwikkeling creëren door ze te helpen bij activiteiten die ze graag willen doen maar nog niet zelfstandig kunnen uitvoeren. Hierbij is het belangrijk dat de pedagogisch medewerker een sensitieve en responsieve houding heeft, zodat deze kan aansluiten bij de behoeften van een kind en gevoelig is voor signalen van een kind.

Sensitieve en responsieve pedagogisch medewerkers herkennen de individuele behoeftes van een kind en reageren op een positieve manier. Daarmee wordt de ontwikkeling en het leerproces van het kind bevorderd.

Tegenover de ontwikkelingsgerichte benadering staat de programmagerichte visie. Het doel van programmagericht onderwijs is om vooraf geformuleerde leerresultaten te bereiken. Hiervoor wordt geprobeerd om de leerhandelingen van een kind zo precies mogelijk te bepalen. De taak van de pedagogisch medewerker is dan om via doelgerichte maatregelen, zoals opdrachten en taken, leerprocessen op gang te brengen die leiden tot leerresultaten. Bij een programmagerichte aanpak wordt systematisch gewerkt met een ordening van activiteiten.

Ontwikkelingsgerichte benaderingen en programmagerichte benaderingen hebben verschillende effecten. Een programmagerichte aanpak behaalt op korte termijn positieve effecten bij het bereiken van cognitieve doelen. Een ontwikkelingsgerichte aanpak behaalt op lange termijn betere resultaten. Dit kan waarschijnlijk verklaard worden doordat ontwikkelingsgerichte programma's de sociaal-emotionele competentie, zelfregulatie en intrinsieke motivatie van kinderen versterken. Daardoor is een basis gelegd voor de verdere ontwikkeling en het leerproces van kinderen.

Het verschil kan ook verklaard worden doordat een programmagerichte aanpak minder geschikt is voor jonge kinderen. Jonge kinderen zijn minder ver gevorderd in hun ontwikkeling dan oudere kinderen. Zij moeten nog groeien, hun werkgeheugen moet zich verder ontwikkelen, ze moeten nog ervaring opdoen met complexe taken. Hun vermogen tot abstractie is nog beperkt, zelfstandig werkgedrag is nog nauwelijks aan de orde.

Na enkele jaren onderwijs kunnen kinderen meer taakgericht werken en zijn ze meer ingesteld op het bereiken van doelen. Hiermee rekening houdend is een meer ontwikkelingsgerichte aanpak gewenst. Aan het begin van het onderwijs na enkele jaren zal er een verschuiving naar meer programmagericht onderwijs plaats vinden.

In navolging van de ontwikkelingsgerichte visie zijn meerdere programma's ontwikkeld voor de voor- en vroegschoolse educatie, zoals 'Kaleidoscoop' en 'Startblokken van Basisontwikkeling'. Ook het ontwikkelingsstimuleringsprogramma van Stichting de Meeuw, 'Ben ik in Beeld', gaat uit van deze visie. Het kind en zijn ontwikkeling staan centraal.

Om goed aan te kunnen sluiten bij hun ontwikkeling is het erg belangrijk dat de kinderen goed worden geobserveerd door de pedagogisch medewerkers. Pas dan is het mogelijk om ze in hun zone van de naaste ontwikkeling aan te spreken. Om dit te bereiken en om de sensitieve basishouding te stimuleren, maakt Ben ik in Beeld gebruik van videobegeleiding. Op deze manier zijn pedagogisch medewerker en kinderen letterlijk en figuurlijk in beeld.